

УДК 340.113+81'276.6:34

ДЕРИВАЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО ВИВЧЕННЯ ЮРИДИЧНОГО ТЕКСТУ

ЦАРЬОВА І.В.

Запорізький національний університет

Статтю присвячено проблемі комплексного вивчення дериваційного потенціалу системи категорії тексту, своєрідних мовних складників змісту та форми, різновидів зв'язків між окремими частинами та усталених правил вираження цих зв'язків у царині сучасної юридичної лінгвістики. Проаналізовано відомі інтерпретації терміна *синтаксична деривація*, обґрунтовано його релевантність для дослідження процесів похідності різних структурних одиниць. Уперше творення юридичних текстів розглянуто в рамках дериватології, яка, вивчаючи деривацію в широкому аспекті як утворення мовних одиниць від слова до тексту, сьогодні є одним з провідних напрямків функціонального аналізу мови. Установлено, що юридичні тексти залежно від функціональної мети підлягають певним принципам і правилам виконання. Важливу роль в організації таких текстів відіграють засоби синтаксичного рівня мови, які в результаті синтаксичної деривації можуть набувати різних семантичних відтінків.

Ключові слова: деривація, дериваційна парадигма, дериваційний підхід, синтаксична деривація, юридичний текст.

TSAROVA Iryna Valeriivna
Candidate of Philology, Doctoral Student,
Zaporizhzhia National University,
e-mail: tsarevasgd@ukr.net

DERIVATIVE APPROACH TO THE ANALYSIS OF LEGAL TEXTS

Introduction. The paper focuses on the complex studying of the derivative potential of textual categories, semantic features of lexical level components, their coherence in the facet of contemporary legal linguistics. It suggests different ways of defining the notion of syntactic derivation for realizing the processes of various structural units' derivativeness. The paper also stresses that derivative process of the legal text forming is investigated in the facet of derivatology, which studies derivation as the means of language units' formation from a word to a text, is one of the fields of functional analysis of the language nowadays. **Purpose.** The paper aims at the analysis of derivational approach to the studying of legal texts. The tasks are the following: to establish the influence of the level of derivation on the structure and semantic features of speech constructions; to define the ways of applying the derivational approach to the study of the legal texts. **Methods.** The main method of investigation is derivational one. It allowed to widen the knowledge about legal text as lingual phenomenon, to describe its linguistic features, which characterize it as a dynamic structure. **Conclusion.** Depending on their functions legal texts are distinguished by their structure, principles, rules and styles of their compiling.

Keywords: derivation, derivative paradigm, derivative approach, syntactic derivation, legal text.

Формулювання проблеми та обґрунтування актуальності її розв'язання. Юридичний текст становить надзвичайно складний об'єкт дослідження. Багатоплановість і багаторівневість організації юридичного тексту свідчить про те, що його важко вкласти у звичні лінійні рамки тієї лінгвістичної науки, яка сформувалася на виявленні певного корпусу одиниць і подальшої їх класифікації. Міждисциплінарний статус теорії тексту та її зв'язок з науковими дисциплінами цілком природно зумовлюють множинність підходів до вивчення тексту та відповідно породжують плюралізм думок відносно його природи. Проблематика визначається спрямуванням сучасних розвідок у русло комунікативно-функціональної парадигми і логіко-семантичного синтаксису, які передбачають комплексний підхід до вивчення семантики, структури, творення та функціонування мовних одиниць у юридичному дискурсі.

Проблема комплексного вивчення дериваційного потенціалу системи категорії тексту, своєрідних мовних складників змісту та форми, різновидів зв'язків між окремими частинами та усталеними правилами вираження цих зв'язків набуває все більшої актуальності в царині сучасного мовознавства. Актуальне застосування дериваційного підходу до аналізу юридичного тексту розширює межі дослідження. Саме послідовно використаний підхід деривації до аналізу юридичного тексту як цілісної одиниці вищого рівня мови дозволить поглибити уявлення про текст як мовний феномен, описати окрім вивчених статичних і нові властивості, характерні для нього як динамічно розгорнутої структури, пояснити особливості протікання процесів формоутворення юридичних текстів різних типів, об'єднати всі можливі текстові вияви в єдину лінгвістичну модель. Такий поглиблений аналіз можливий завдяки рівню розробленості поняття *деривації* в сучасній лінгвістиці, що дає змогу розмежовувати дериваційні процеси за рівнями мови і, що є найбільш важливим, розглядати текстову одиницю будь-якого рівня і як результат, і як опорну точку процесу текстотворення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Підґрунтя сучасних наукових концепцій, що стосуються мовного упорядкування юридичних текстів, зокрема нормативно-правових актів, перебували в центрі уваги таких дослідників, як Б.М. Ажнюк, Н.В. Артикуца, І.М. Грязін, Т.В. Губасва, О.Л. Доценко, Ю.Ф. Прадід, Т.В. Радзієвська, А.Ф. Черданцев, Л.І. Чулінда. Серед інших актуальних проблем аналізувалися питання юридичної термінології, синонімії правничих термінів, відповідності їхніх змісту та форми, типології, доцільності вживання технічних термінів у нормативно-правових актах, які регламентують різні сфери суспільних відносин (Ю.О. Гришенкова, В.М. Демченко, І.Б. Іванова, С.П. Кравченко, В.О. Навроцький, Л.М. Пелепейченко, В.В. Посмітна, Ю.С. Степанов, З.О. Тростюк, І.Б. Штерн). Особливої ваги набуває визначення таких способів побудови текстів нормативно-правових актів, які дозволяли б найбільш точно й адекватно матеріалізувати інтенції законодавця. У зв'язку з цим посилюється інтерес учених до виявлення різноманітних відхилень у текстових одиницях, що спостерігаємо в наукових працях В.А. Широкова, який досліджує особливості логіко-лінгвістичних аномалій у нормативно-правових актах. Однією з основних причин лінгвістичної недосконалості законодавчих документів є відносно невисокий рівень професійного володіння авторами літературною мовою як єдиним засобом матеріалізації права, що призводить до появи різного роду мовних девіацій та логічних аномалій у нормативно-правових текстах. Натомість проблема формування юридичного дискурсу, зокрема його лексико-дериваційна концепція юридичного тексту, не привертала увагу українських науковців.

Мета пропонованої **статті** – проаналізувати дериваційний підхід до вивчення юридичного тексту. Для досягнення поставленої мети сформульовано **завдання**: встановити характер залежності обсягу дериваційної парадигми від структури та семантики реченнєвих конструкцій, а також виявити особливості дериваційного підходу до вивчення юридичного тексту.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сучасному етапі розвитку юридичної лінгвістики є актуальним оновлений підхід до мовних явищ з позицій виявлення як закономірностей, так і особливостей творення й функціонування одиниць. У зв'язку з цим під іншим кутом зору розглядається проблема синтаксичної деривації як утворення похідних зі збереженням лексичного значення своїх твірних основ, але з іншим морфологічним оформленням (А.П. Загнітко) [8, с. 244], у межах якої є дискусійним, зокрема, питання синтаксичної похідності, яку переважна більшість дослідників визначає як семантичну і структурну похідність одних синтаксичних одиниць від інших, спираючись на принцип словотвірної похідності.

О.І. Москальська співвідносить деривацію синтаксичних одиниць з процесами перифразування і найрізноманітнішими трансформаціями, визначає її “як ускладнення граматичної структури речення, пов'язане з введенням у смислову структуру додаткового елемента, смислу”

(наприклад, елемента каузації суб'єктивної оцінки) [12, с. 76–77]. К.Г. Городенська тлумачить синтаксичну дери́вацію як процес “спрощення” [4, с. 5], а не ускладнення вихідної структури. Аналіз публікацій з цієї проблематики у вітчизняній лінгвістиці дає підстави стверджувати, що дери́ваційні процеси на словотвірному рівні вивчені достатньо широко (В.В. Виноградов, Г.О. Винокур, О.О. Земська, О.С. Кубрякова, М.М. Шанський), але відношення похідності в синтаксисі потребують подальшого дослідження. Доказом цього слугують різноманітні інтерпретації терміна *синтаксична дери́вація* (Є. Курилович, Є.Л. Гінзбург, О.С. Кубрякова, Л.М. Мурзін) і його вживання не лише для визначення процесів похідності різних структурних одиниць, але й різних аспектів їх дослідження.

Розвідки з логіко-семантичного синтаксису виявили, що формально просте речення, ускладнене напівпредикативними конструкціями, є поліпропозитивним (О.О. Селіванова, А.В. Супрун). У зв'язку з цим дослідники дери́ваційного синтаксису зосередили увагу на механізмах згортання поліпредикативних одиниць у монопредикативні. У цьому разі дери́ваційні процеси витлумачуються неоднозначно, а саме: як *предикатна конденсація* (Г.О. Золотова), *компресія* (Л.М. Мурзін), *синтаксична конденсація* (І.Р. Вихованець), *редукція* (К.Г. Городенська, А.П. Загнітко). Українські мовознавці (І.Р. Вихованець, К.Г. Городенська, А.П. Загнітко) визначають похідні від складного речення синтаксичні дери́вати як формально прості, але семантично ускладнені за рахунок згорнутої пропозиції. Ці одиниці називаються *перехідними структурами* (Ю.А. Смичковська) або *окремими синтаксичними формами* (І.Р. Вихованець). Н.В. Гуйванюк зазначає, що “ідея підвести під парадигматичні співвідношення синтаксичні одиниці на основі системних видозмін, з'ясування яких повинно бути складовим елементом синтаксичного аналізу, все ж тлумачиться досить нечітко, змішуються як співвідношення плану формально-граматичного, так і семантико-синтаксичного” [7, с. 31].

Дери́ваційний підхід відкриває нові можливості дослідження мови, оскільки “охоплює не лише різні рівні (від фонетичного до текстового), але й різні плани (формальний, змістовий, функціональний) дослідження об'єктів у їх взаємодії” [5, с. 21]. Цей підхід покладено в основу цілого напрямку, що дістав назву загальної дери́ватології, граматики дери́вату. У рамках дери́ватології можливе виділення ряду галузей, наприклад: лексикологія дери́вату, текстологія дери́вату, що має власний предмет дослідження.

Синтаксична дери́вація, дери́ваційна парадигма речення, обґрунтована В.А. Белошапковою та Т.В. Шмельовою, відображає широке розуміння *синтаксичної парадигми*, яка впроваджена в апарат лінгвістичного дослідження як необхідність системного вивчення синтаксису, а також необхідність представити синтаксичний рівень мови як систему одиниць. В.А. Белошапкова досить широко інтерпретує дери́ваційну парадигму в синтаксисі, а саме як “регулярні видозміни формальних зразків речення, що володіють власним семантичним потенціалом” [2]. Основна увага зосереджена на трансформаційних або синонімічних відношеннях речення як з іншими реченнями, так і з одиницями нереченнєвої природи (наприклад, словосполученнями), які об'єднано в одну парадигму за ознакою семантичної еквівалентності (здатності членів парадигматичного ряду позначати ту саму ситуацію). Такий підхід зумовлений засадничими постулатами генеративної граматики та уведеного поняття синтаксичної парадигми для моделювання системної організації синтаксичного ладу мови. Система регулярних реалізацій В.А. Белошапкової [2, с. 752–763] охоплює системні видозміни, не пов'язані з вираженням предикативності, вона звертається до смислової організації речення. У руслі дери́ваційного синтаксису виникло принципово нове поняття дери́ваційної парадигми, яка об'єднує речення, що співвідносяться як вихідне та похідне. Похідна конструкція відрізняється від вихідної ускладненням смислу та зміною форми. Обов'язковою вимогою для речень, що складають дери́ваційну парадигму, є єдність пропозиції, конкретної ситуації дійсності. Поняття регулярності у В.А. Белошапкової перегукується з думкою представників Празької школи про те, що перехід

від одного типу речення до іншого можна здійснити за чітко визначеними правилами. Під час утворення таких речень увесь їхній об'єктивний зміст не зазнає змін, але значення збагачується деякими додатковими відтінками. Структурна схема "припускає певне варіювання, яке супроводжується деякими змінами смислу речення або експресивно-стилістичного забарвлення" [Там само, с. 744]. Варто відрізнити міжсхемні парадигматичні співвідношення дериваційного типу від синонімічних відношень між реченнями, що побудовані за різними структурними схемами: "у синонімічному ряді не виділяється вихідної (семантично більш простої) та похідної (семантично більш складної) конструкції" [Там само, с. 744].

У наш час дослідження системних перетворень мовних реалій як різних форм, які відображають ту саму позамовну ситуацію, переросли в нову галузь синтаксичної науки, що дістала назву *дериваційного синтаксису* [4]. Дериваційний синтаксис указує на різноструктурність речень (різні структурні схеми) – ствердження / заперечення (*Закон є – Закону немає* = модель двоскладного речення – модель односкладного речення), конвертованість (*Суддя прочитав постанову – Постанова прочитана суддею* = модель субстантивно-вербумна – модель субстантивно-ад'єктивна); чи модифікує структурну схему, власне, є, за визначенням Н.Ю. Шведової, регулярними реалізаціями структурної схеми [16, с. 67]. Наприклад, фазова регулярна реалізація модифікує структурну схему введенням фазової зв'язки (*Прокурор оголошує – Прокурор продовжує оголошувати*), а узагальнено-особова реалізація схеми полягає в незаповненні позиції субстантивного компонента (*Ти сім разів відміряй... – Сім разів відміряй, один раз відріж*). Синтаксична деривація – когнітивний процес, що є "трансформаційно зумовленою похідністю одних синтаксичних одиниць від інших" [4, с. 3]; результат дії процесів прогресивного і регресивного порядку [13, с. 227], серед яких найбільш поширеними є спрощення / симпліфікація (еліпс, редукація, компресія) та ускладнення / комплетизація (розширення, включення). Безособову дієслівну форму в пасивному стані використовують тоді, коли бажано не називати агенса дії, тому безособові конструкції дають змогу зменшити кількість актантів речення, пор.: *Суд призначив його адвокатом – Його призначено адвокатом*. Професор К.Г. Городенська вважає такі перетворення особливим типом дериваційних перетворень, що відбуваються в межах спільної власне-семантичної структури речення. У семантико-синтаксичному ярусі предикатна, результативна, об'єктна і суб'єктна синтаксеми трансформуються в предикатну, об'єктну і суб'єктну синтаксеми, яким у формально-граматичній структурі відповідають присудок, присудковий (придієслівний) другорядний член речення і підмет [4, с. 70].

Юридичний текст як письмовий носій правової інформації – одна з найважливіших життєвих форм виразу права. Юридичним текстам, залежно від функціональної мети, притаманна певна організація, принципи й правила виконання, стиль написання тощо. Висловлювання думки у юридичному тексті характеризується точністю, логічністю та послідовністю. Високий ступінь точності передбачає повторюваність окремих фраз (слів, словосполучень, термінів) на певних ділянках тексту документа. Безумовно, це впливає на естетичне сприйняття тексту, але практичний критерій повинен переважати над загальнолітературними стандартами [16, с. 50]. Точність викладу досягається використанням однозначних висловів, термінів, слів із чіткою лексико-семантичною сполучуваністю. При створенні закону законодавцю доцільно мислити не стільки нормами, скільки наявними юридичними конструкціями як поняттями. До юридичних конструкцій, наприклад, належать *склад правопорушення, юридична особа, склад договору*. Не є конструкціями поняття чи визначення правопорушення або правовідносин, бо в них не відображено структурно-системної побудови цих явищ [18, с. 12].

У юридичних текстах відсутнє ставлення автора тексту до об'єктивної дійсності та змістового матеріалу. Змістово-підтекстова інформація, відтворювана шляхом породження асоціативних та конотативних значень, не властива юридичним текстам. Однозначність смислу, конкретність,

чіткість є основними принципами укладання таких текстів, умовою їх адекватного відтворення й розуміння. Залежно від сфери застосування юридичні тексти поділяють на такі види: тексти законотворчої діяльності (текст нормативно-правового акта); тексти правозастосувальної діяльності; тексти юридичної науки; тексти правової публіцистики.

Прості речення, ускладнені однорідними членами, відокремленими компонентами, вставленими та вставними словами, словосполученнями і реченнями, виконують у юридичних текстах функції передавання розширеної інформації, її уточнення, пояснення, покликання на джерело, упорядкування та систематизації. Речення з однорідними членами передбачають наявність синтаксичного зв'язку між словоформами, що виражається сполучником або інтонацією. Правові застереження як конкретний прийом юридичної техніки виступають повноправним елементом системи забезпечення дії права [14, с. 7] – соціально маркована умова, яка має спеціальну нормативно-лексичну форму (заява, положення), частково змінює зміст або об'єм дії норми права, створює новий правовий режим, виступає формою погодження інтересів і породжує певні юридичні наслідки. Форми нормативного вираження правових застережень – це словосполучення, терміни й логіко-мовні конструкції, за допомогою яких у нормативно-правовому акті виражають правові застереження. До основних форм нормативного вираження правових застережень належать сполуки: *як правило, крім випадків, за винятком, маючи на увазі, у порядку, передбаченому процесуальним законом, незалежно від, у деяких випадках, за необхідності, як мінімум, у необхідних межах* [17, с. 39].

У концепції Є. Куриловича термін *деривація* вжито в широкому розумінні: “це не тільки факт утворення одних слів від інших з метою передачі синтаксичних функцій, що відрізняються від синтаксичних функцій твірних слів, але також і той факт, що те саме слово може виступати в різних вторинних синтаксичних значеннях, постаючи у вказаному синтаксичному оточенні” [11, с. 66]. Каузативність у реченнях з ілюктивними предикатами дає змогу трансформувати їх таким чином: “суб’єкт – дія – об’єкт” – “об’єкт – дія” – “об’єкт – каузований стан”: *Суддя закрив засідання – Засідання закривається; Засідання закрите. У результаті трансформацій зазначених типів виникають двоскладні конструкції типу Засідання закривається, іменного типу Засідання закрите та односкладне речення безособового типу Засідання закрито. Об’єктний зміст у похідних конструкціях зберігається, причому в першому реченні на синтаксичному рівні при переході від активної моделі до пасивної констатуємо ще одну конструкцію – неозначено-особове речення типу Засідання закривають // Засідання закрили. Різноманітні синонімічні перетворення (трансформації, варіації), заміна одних предикативних засобів іншими (як у межах простого речення, так і в структурі складного) характерні для поліпредикативних конструкцій: *Суддя наказав колегії йти на засідання; За наказом судді колегія йтиме (підє) на засідання; Отримавши наказ судді, колегія піде на засідання; Суддя наказав, щоб колегія йшла на засідання; Колегія піде (пішла) на засідання, бо наказав суддя.**

А.П. Загнітко наголошує, що проблема аналізу регулярних реалізацій структурних схем актуалізує питання розмежування регулярних реалізацій однієї структурної схеми і виявів різних структурних схем [9, с. 59]. Підтвердженням останнього може бути співвідношення між структурними схемами типу $N_1V_f, \text{Cop}_r\text{In}_f$, пор.: *Закон існує / Законів існують, Закон буде реалізацією* ($N_1\text{Cop}_rN_3$) і *Бути закону реалізацією* ($\text{In}_r\text{Cop}_rN_5$). Наявність такого співвідношення між двокомпонентними номінативними реченнями з відмінюваною формою дієслова-зв'язки та інфінітивними реченнями засвідчує їх об'єднаність у синтаксичній системі української мови стосунками деривації (інфінітивні конструкції похідні від дієслівно-особових: вони виражають те саме значення, але ускладнені модальним відтінком).

Наявні в парадигматичній системі відношення – міжсхемні, міжрівневі. Перші відношення констатуємо між N_1V_f і V_3s/pl : *Учора ми добре працювали / Учора нам добре працювалося*. Внутрішньосхемні дериваційні відношення є модифікаційними, а міжсхемні –

трансформаційними. Від міжсхемних парадигматичних відношень дериваційного типу потрібно відрізняти синонімічні відношення між реченнями різних структурних схем та словосполученнями, іменниково-прийменниковими конструкціями. Синонімічні відношення між різними структурними схемами позбавлені відношення “твірне – похідне”, пор.: *У результаті тривалих петицій юристи не створили вчасно проекту рішення і Через тривалі петиції юристи не створили вчасно проекту рішення / Були тривалі петиції і юристи не створили вчасно проекту рішення / Тому що були тривалі петиції, юристи не створили вчасно проекту рішення.* Граничним виявом перетворення речення виступає утворення слова від цілісної реченневої твірної бази: *Той, хто оголошує вирок, зайшов до судової зали. Головуючий зайшов до судової зали.*

У межах функціонального опису мови виокремлюємо два напрямки вивчення юридичного тексту залежно від поставленої мети. Перший напрямок зосереджує увагу на з’ясуванні загальних властивостей тексту та їх взаємодії для характеристики тексту як цілого, це – так званий аналіз “зверху” усіх використаних у тексті засобів задля аналізу змісту [13, с. 23–24]. Другий напрямок аналізу “знизу” передбачає вивчення мовленнєвих одиниць, що формують текст, їх взаємодію та участь у процесі породження тексту [13, с. 23–24]. У результаті вживання в одному юридичному тексті низки різнокореневих слів, що належать до одного словотвірного типу, відбувається актуалізація дериваційного значення слова та відповідно дериваційної структури речення. Такі слова пов’язані відношеннями структурної мотивації: *виконання вироку (ухвала суду)* – кінцева стадія кримінального судочинства, у якій реалізується вирок суду, що набрав чинності [3, с. 23]; *обвинувальний висновок (обвинувальний акт)* – процесуальний документ, у якому слідчий підводить підсумок попереднього слідства в справі і формує обвинувачення певної особи у вчиненні злочину з наведенням конкретних доказів [Там само, с. 98]; *виправдовувальний вирок (судове рішення)* – звільняє обвинуваченого з-під варті, його виконують в цій частині негайно після проголошення в залі судового засідання. У дослідженнях з дискурсивного аналізу наголошено на тому, що організація дискурсу відрізняється від організації мови вищим ступенем свободи і варіативністю. Рівень синтаксису дозволяє виявляти більшу варіативність, однак і на цьому рівні свобода мовця обмежена певним кінцевим набором синтаксичних структур. Кількість структурних одиниць юридичного дискурсу, які розпізнаються носіями мови, досить велика [10].

Услід за Л. Г. Бабенко, акцентуємо увагу на тому, що підходи до вивчення тексту: *лінгвоцентричний* (аспект співвідношення “мова – текст”), *текстоцентричний* (текст як автономне структурно-сміслові ціле без співвідношення з учасниками комунікації), *антропоцентричний* (аспект співвідношення “автор – текст – читач”), *когнітивний* (аспект співвідношення “автор – текст – позатекстова діяльність”) [1, с. 15] можуть бути доповнені *дериваційним* (аспект співвідношення “первинне – вторинне”). Дериваційний процес створення юридичного тексту досліджуємо в рамках дериватології, яка, вивчаючи деривацію в широкому аспекті як утворення мовних одиниць від слова до тексту, сьогодні є однією з галузей функціонального аналізу мови.

Висновки й перспективи подальших досліджень. Отже, юридичні тексти залежно від функціональної мети підлягають різним принципам й правилам виконання. Висловлення думок у цих текстах має бути точним, логічним та послідовним. Важливу роль в організації такого мовлення відіграють засоби синтаксичного рівня мови, які в результаті синтаксичної деривації можуть набувати різних семантичних відтінків. Вивчення синтаксичних одиниць з погляду їх похідності забезпечує найоптимальніший добір мовних засобів для побудови чіткого юридичного тексту.

У перспективах дослідження – аналіз деривації юридичного тексту в аспектах: а) взаємодії лексичної деривації з процесами загального текстотворення: дослідження текстових чинників, які впливають на дериваційне функціонування слова; б) введення синтаксичної деривації

в загальнотекстову деривацію: дослідження дериваційної парадигматики, текстових функцій синтаксичних дериватів, особливості реалізації модусних і диктумних характеристик тексту; в) текстотворення на рівні комунікативного членування: вивчення динамічних характеристик тексту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабенко Л.Г. Лингвистический анализ художественного текста. Теория и практика : Учебник; Практикум / Л.Г. Бабенко, Ю.В. Казарин. – 2-е изд. – М. : Флинта : Наука, 2004. – 496 с.
2. Белошапкова В.А. Современный русский язык: учебное пособие для филол. спец. высших учебных заведений / под ред. В.А. Белошапковой. – 3-е изд. – М., 1997. – 800 с.
3. Головченко В.В. Юридична термінологія : довідник / В.В. Головченко, В.С. Ковальський. – К. : Юрінком Інтер, 1998. – 224 с.
4. Городенська К.Г. Деривація синтаксичних одиниць / Катерина Григорівна Городенська. – К. : Наукова думка, 1991. – 192 с.
5. Голев Н.Д. К основаниям деривационной интерпретации вторичных текстов [Текст] / Н.Д. Голев, Н.В. Сайкова // Языковое бытие человека и этноса: психолингвистический и когнитивный аспекты-Вып. 3-Барнаул: Изд-во ААЭП, 2001. – С. 20–27.
6. Гуйванюк Н.В. Формально-семантичні співвідношення в системі синтаксичних одиниць / Ніна Василівна Гуйванюк. – Чернівці : Рута, 1999. – 336 с.
7. Гуйванюк Н.В. Кореферентність і вчення про синтаксичні парадигми / Ніна Василівна Гуйванюк // Вісник Прикарпатського національного університету. Філологія. – Вип. XV–XVIII. – Івано-Франківськ, 2007. – С. 29–32.
8. Загнітко А.П. Теорія сучасного синтаксису : [монографія] / Анатолій Панасович Загнітко. – Донецьк : ДонНУ, 2007. – 294 с.
9. Загнітко А.П. Український синтаксис: теоретико-прикладний аспект : [монографія] / Анатолій Панасович Загнітко. – Донецьк, 2009. – 137 с.
10. Коваль Н.С. Мовні засоби аргументації в юридичному дискурсі (на матеріалі англомовних законодавчих і судових документів) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Наталія Євгенівна Коваль ; ОНУ ім. І. І. Мечникова. – О., 2007. – 20 с.
11. Курилович Е. Очерки по лингвистике: сборник статей / Е. Курилович. – М. : Изд-во иностр. лит., 1962. – 456 с.
12. Москальская О.И. Грамматика текста / Ольга Ивановна Москальская. – М. : Высшая школа, 1981. – 183 с.
13. Николаева Т.М. Лингвистика текста: современное состояние и перспективы / Т.М. Николаева // Новое в зарубежной лингвистике. Вып. VIII. Под ред. Т.М. Николаевой – М. : Прогресс, 1978. – С. 5–39.
14. Почепцов Г.Г. Избранные труды по лингвистике : [монография] / Георгий Георгиевич Почепцов. – Харьков : ХНУ им. В.Н. Каразина, 2009. – 556 с.
15. Ткачук А.Ф. Законодавча техніка : [практичний посібник] / А.Ф. Ткачук. – К. : [Ін-т. громад. суп-ва], 2002. – 80 с.
16. Шведова Н.Ю. Местоимение и смысл : Класс русских местоимений и открываемые ими смысловые пространства / Н.Ю. Шведова; РАН. Отд-ние лит. и яз. Ин-т рус. яз. им. В.В. Виноградова. – М., 1998. – 176 с.
17. Шугрина Е.С. Техника юридического письма : [учеб.-практ. пособие] / Екатерина Сергеевна Шугрина. – М., 2000. – 272 с.
18. Шутак И.Д. Теория и практика оговорок в праве : система понятий. Терминологический словарь / Илья Дмитриевич Шутак. – СПб : Санкт-Петербургский университет МВД России; Алетейя, 1999. – 203 с.

REFERENCES

1. Babenko L.G. Lingvisticheskij analiz hudozhestvennogo teksta. Teorija i praktika: Uchebnik; Praktikum [Linguistic analysis of artistic text. Theory and practice], L.G. Babenko, Ju.V. Kazarin. – 2-e izd. – M. : Flinta: Nauka, 2004. – 496 p. [in Russian].
2. Beloshapkova V.A. Sovremennij russkij jazyk: uchebnoe posobie dlja filol. spec. vysshih uchebnyh zavedenij [Modern Russian language] / pod red. V. A. Beloshapkovoj. – 3-e izd. – M., 1997. – 800 p. [in Russian].
3. Holovchenko V.V. Yurydychna terminolohiia : dovidnyk [Legal terminology], V.V. Holovchenko, V.S. Koval's'kyj. – K. : Yurinkom Inter, 1998. – 224 p. [in Ukrainian].
4. Horodens'ka K.H. Deryvatsiia syntaksychnykh odynyts' [Derivation of syntactic units], Kateryna Hryhorivna Horodens'ka. – K. : Naukova dumka, 1991. – 192 p. [in Ukrainian].
5. Golev N.D. K osnovanijam derivacionnoj interpretacii vtorychnykh tekstov [To the grounds of derivational interpretation of secondary texts], N.D. Golev, N.V. Sajkova, Jazykovoje bytie cheloveka i jetnosa: psiholingvisticheskij i kognitivnyj aspekty-Vyp. 3-Barnaul: Izd-vo AAJeP, 2001. – P. 20–27.
6. Hujvaniuk N.V. Formal'no-semantychni spivvidnoshennia v systemi syntaksychnykh odynyts' [Formal-semantic relations in the system of syntactic units], N.V. Hujvaniuk. – Chernivtsi: Ruta, 1999. – 336 p. [in Ukrainian].
7. Hujvaniuk N.V. Koreferentnist' i vchennia pro syntaksychni paradyhmy [Correlation and the doctrine of syntactic paradigms], Nina Volodymyrivna Hujvaniuk, Visnyk Prykarpats'koho natsional'noho universytetu. Filolohiia. – Vyp. XV– XVIII. – Ivano-Frankivs'k – 2007. – P. 29–32 [in Ukrainian].
8. Zahnitko A.P. Teoriia suchasnoho syntaksysu [The theory of modern syntax], Anatolij Panasovykh Zahnitko. – Donets'k, DonNU, 2007. – 294 p. [in Ukrainian].
9. Zahnitko A.P. Ukrains'kyj syntaksys: teoretyko-prykladnyj aspekt: [Ukrainian syntax: theoretical and applied aspect], Anatolij Panasovykh Zahnitko. – Donets'k, 2009. – 137 p. [in Ukrainian].
10. Koval' N.Ye. Movni zasoby arhumentatsii v iurydychnomu diskursi (na materialih anhlomovnykh zakonodavchykh i sudovykh dokumentiv) [Language means of argumentation in legal discourse]: avtoref. dys.. ... kand. filol. nauk : 10.02.04, Nataliia Yevhenivna Koval' ; ONU im. I. I. Mechnykova. – O., 2007. – 20 p. [in Ukrainian].
11. Kurilovich E. Ocherki po lingvistike : sbornik statej [Essays on linguistics], E. Kurylovykh. – M. : Izd-vo inostr. lit., 1962. – 456 p. [in Russian].
12. Moskal'skaja O.I. Grammatika teksta [Grammar of the text], Olga Ivanovna Moskal'skaja. – M. : Vysshaja shkola, 1981. – 183 p. [in Russian].
13. Nikolaeva T.M. Lingvistika teksta: sovremennoe sostojanie i perspektivy [Linguistics of the text: the present state and prospects], T.M. Nikolaeva, Novoe v zarubezhnoj lingvistike. Vyp. VIII. Pod red. T.M. Nikolaevoj – M. : Progress, 1978. – P. 5–39. [in Russian].
14. Pochepcov G.G. Izbrannye trudy po lingvistike: [Selected works on linguistics], G. G. Pochepcov. – Har'kov: HNU im. V.N. Karazina, 2009. – 556 p. [in Russian].
15. Tkachuk A.F. Zakonodavcha tekhnika : [praktychnyj posibnyk] [Legislative technique], A.F. Tkachuk. – K. : [In-t. hromad. sup-va], 2002. – 80 p. [in Ukrainian].
16. Shvedova N.Ju. Mestoimenie i smysl: Klass russkikh mestoimenij i otkryvaemye imi smyslovyje prostranstva [Pronoun and meaning: Class of Russian pronouns and semantic spaces discovered by them], N. Ju. Shvedova; RAN. Otd-nie lit. i jaz. In-t rus. jaz. im. V. V. Vinogradova. – M., 1998. – 176 p. [in Russian].
17. Shugrina E.S. Tehnika juridicheskogo pis'ma : [ucheb.-prakt. posobie] [Technique of legal writing], Ekateryna Serheevna Shugrina. – M., 2000. – 272 p. [in Russian].
18. Shutak I.D. Teorija i praktika ogovorok v prave : sistema ponjatij. Terminologicheskij slovar' [Theory and practice of reservations in the law: a system of concepts. Terminological dictionary], Ylia Dmytryevych Shutak. – SPb : Sankt-Peterburgskij universitet MVD Rossii; Aletejja, 1999. – 203 p.

Дата надходження до редакції 10.11.2017